

משום איסור ביאת מקדש בטומאה.

רב חסדא מתני איפכא, היה שונה היקש זה של סמיכה לשחיטה באופן הפוך, שכך יש ללמוד ממנו: נאמר "ופמך לפני ה'",¹⁰ ונאמר "ושחט לפני ה'". ומלמד הכתוב: מה שחיטה בטהורין, שהרי טמא אינו יכול להיכנס למקדש לשחוט, אף סמיכה בטהורין בלבד, ואין מוציאים את הקרבן חוץ לעזרה בכדי שיסמכו הטמאים מבחוץ.

ומקשינן: מאי שנא שחיטה שאינה אלא בטהורים משום דכתיב בה "לפני ה'", סמיכה נמי כתיב בה "לפני ה'", ומדוע הוצרכנו לאוסרה מכח ההיקש לשחיטה?

לב-ב

ומתרצינן: אלמלא אסרנו את הסמיכה בטמאים מכח ההיקש, היה אפשר לו לטמא לסמוך על ידי דמעיייל ידיה בלבד לפני העזרה, ופמך. ובא היקש זה למעט את הטמא מסמיכה אפילו באופן זה.

ומקשינן: שחיטה נמי, מנין שאינה נעשית על ידי טמאים, הרי אפשר לה להיעשות על ידי דעביד סכין ארוכה, ושחיט בה הטמא כאשר הוא עומד בחוץ והקרבת בפנים!¹¹

ומתרצינן: הא מני שמעון התימני היא, הסובר שאין הטמא יכול לעמוד בחוץ ולשחוט באמצעות סכין ארוכה, דתניא: נאמר "ושחט את בן הבקר לפני ה'" דווקא בן הבקר צריך להיות לפני ה' בעת השחיטה ולא צריך השוחט להיות לפני ה', אלא רשאי השוחט לעמוד חוץ לעזרה, ולשחוט את הקרבן באמצעות סכין ארוכה, דברי חכמים. שמעון התימני אומר: מנין שצריך שיהיו ידיו של שוחט נמצאות לפניו מן הקרבן הנשחט, ולא שיהיה הקרבן בפנים וידי השוחט בחוץ? תלמוד לומר "ושחט את בן הבקר לפני ה'", ודורשים כך: שוחט את בן הבקר צריך שיהא עומד לפני ה'.¹²

אמר עולא אמר ריש לקיש: טמא שהכניס ידו לפניו העזרה לוקה משום ביאת מקדש

מדאורייתא, אלא שאינו מעכב.

10. עיין בהערה לעיל היכן אמר הכתוב בסמיכה שצריך לעשותה "לפני ה'".

11. הקשה הקרן אורה: מאחר וכעת סוברת הגמרא שביאה במקצת לא שמה ביאה, שהרי אמרה הגמרא שאלמלא הפסוק היה אפשר להכניס ידיו ולסמוך, אם כן קשה, מדוע להגמרא להקשות על שחיטה שתיעשה באמצעות סכין ארוכה, והרי היה לה להקשות שיכול לשחוט על ידי הכנסת ידו! וכתב, שבגמרא [תחילת מסכת חולין] משמע שדין סכין ארוכה הוא משום שהשוחט בסכין סתם, קרוב לודאי שיגע בכשר.

12. כן גרס רש"י. והשיטה מקובצת גרס "שהא שוחט ובן הבקר לפני ה'". וכתב הגרי"ז [לעיל יד ב], שסובר רש"י, שדין זה שיהיה השוחט בעזרה, אינו משום קדושת העזרה, אלא ענינו בזה שצריך להיות שוחט לפני ה'. ובזה יישב את קושיית התוס' שם, שנמצא לדברי שמעון התימני, ששחיטה הינה עבודה, ולא כדברי רש"י שם! ולדבריו יש ליישב, שהרי אין דין השוחט לעמוד בעזרה משום קדושתה, כפי הנדרש בעת העבודה, אלא הוא דין עמידה לפני ה'. אולם השיטה מקובצת סובר, שאף דין עמידת השוחט בעזרה, שהוא משום קדושתה, שהרי השווה את דין עמידתו בעזרה לדין עמידת בן הבקר, ובן הבקר דינו להישחט בעזרה משום

בטומאה, שנאמר בטומאת יולדת [ויקרא יב] "בכל קדש לא תגע, ואל המקדש לא תבוא". מקיש הכתוב ביאה למקדש בטומאה לנגיעה בבשר קודש בטומאה. לומר לך, מה נגיעה של טמא במקצת בשר קודש שמה נגיעה, שהרי סתם נגיעה היא

במקצת בשר הקדש ולא בכלו, אף ביאה למקדש במקצת גופו, שמה ביאה:¹³

איתיביה רב הושעיא לעולא ממה ששנינו בברייתא: מצורע שחל יום שמיני שלו, שהוא יום הבאת קרבנות טהרתו, להיות

דין קדושת עזרה.

ובאבן האזל [הלכות פסולי המוקדשין, א ח], דקדק מלשון "שיהו ידיו", שאין דין השוחט לעמוד לפני ה', אלא רק ידיו צריכות להיות לפני ה', ומשום שפעולת השחיטה צריכה להיעשות לפני ה'. ובזה יישב את קושיית התוס', שבאמת אין להוכיח כלל מדברי שמעון התימני ששחיטה הינה עבודה, שהרי אף לדבריו אין השוחט צריך לעמוד לפני ה'.

דינים יש במקדש: האחד, איסור ביאת כולו, הכתוב מפורש בתורה. והשני, ביאת מקצתו, שהוא דין לעצמו הנלמד מן ההיקש. ועל כך כתבו התוס', שאין לנו לחדש היתר במצורע אלא בדין איסור ביאת מקצת הנלמד מן ההיקש, ולא בדין ביאת כולו שאיסורו נכתב במפורש.

עוד תירצו התוס', כיון שאפשר למצורע להיטהר על ידי ביאת מקצתו, הרי שאם יכנס כולו יהיה חייב, כמי שהיתה לו דרך קצרה ובדרך הארוכה. וכתב הקובץ הערות [סימן י"ט], שכתירוץ הראשון סברו התוס' שהחיוב על ביאת מקצת אינו מצד המקצת עצמו, אלא שנחשב כאילו נכנס כולו, ואין הבדל בין מכניס אצבע אחת למכניס חמש אצבעות, או שנכנס כולו. ואילו בתירוץ השני סברו, שהחיוב בביאת מקצת הינו על כל מקצת ומקצת בפני עצמו.

אולם, הקהלות יעקב [סימן כד אות א] כתב, שלא יתכן לבאר את התירוץ השני בכך שסובר שעל כל מקצת ומקצת יש איסור, שהרי מבואר בתוס' שכניסת כולו היא כמי שהיתה לו דרך קצרה ובארוכה. ולדברי הקובץ הערות אין זה דומה, שהרי אין הוספת ביאה במה שבא בדרך הארוכה, אלא שמוסיף פסיעות, ומה שאין כן ביאת כולו, שיש בכל מקצת ומקצת איסור כניסה. ולכך פירש, שאף תירוץ זה סובר שביאת מקצתו ענינה הוא משום שנדונית כביאת כולו. ומה שדימו זאת התוס' לריבוי פסיעות, כוונתם לומר, שאף ביאת כולו נחשבת ריבוי פסיעות, כיון שבכל מקצת ומקצת שמכניס הרי הוא תופס יותר מקום בעזרה. ועל אף שבכניסת מקצתו

13. בהמשך הגמרא מבואר בברייתא, שמצורע, שדינו להיטהר על ידי מתן דם על בהונותיו, התיירה לו תורה להכניס ידיו למקדש, כי אי אפשר לו להיטהר באופן אחר. והקשו התוס' ביבמות ז ב [ד"ה ואמר עולא], מאחר וסובר עולא שביאה במקצת שמה ביאה, אם כן, מדוע לא יהיה מותר למצורע להיכנס כולו לפני ה' הרי ממילא בהכנסת ידיו כבר נחשב כאילו נכנס כולו? ותירצו, שחלוקה ביאת כולו המפורשת בתורה לאיסור, שנאמר "ואל המקדש לא תבוא", מביאת מקצתו, שלא נלמדת אלא מן ההיקש של ביאה לנגיעה, ולכך אין לו להכנס כולו אלא מקצתו בלבד.

וביאר בזה הגרי"ז, שההיקש המלמד על ביאה במקצת אינו בא לומר שאף ביאה במקצת כלולה באיסור ביאת מקדש האמורה לגבי כניסת כולו, ובאה לגלות שאין צריך שיכנס דווקא כולו, שאם כן, מה לי אם למדנו דבר זה ממקרא מפורש או מן ההיקש, הרי סוף סוף שניהם איסור אחד הוא. אלא כוונת התוס' לומר, ששני

היינו בהר הבית.

מאי, מהי המשמעות לכך שקרויה **חצר החדשה**? אמר רבי יוחנן, **שחידשו בה בהלכותיה דברים הרבה, ואמרו: טבול יום אל יכנס למחנה לוייה**. והר הבית דינו כמחנה לוייה. ומוכח מכאן שאיסור כניסתו של טבול יום להר הבית הוא רק מתקנת חכמים ולא מדאורייתא, ולא העמידו חכמים את דבריהם במקום שיש לו להיטהר בשביל קיום מצוות פסח.

ומקשינן מברייתא זו על דברי עולא: **ואי אמרת ביאה למקדש במקצת שמה ביאה**, אם כן **חיבי מעייל המצורע ידיה אל תוך העזרה כדי לקיים מתן בחונות!**? והרי **אידי ואידי**, בין מצוות קרבן פסח ובין איסור ביאת מקדש בטומאה, **עשה שיש בו כרת הוא**, שהרי טמא הנכנס לתוך העזרה חייב כרת, והוא הדין הכנסת ידיו, שהיא ביאה במקצת, חייב עליה כרת לעולא.

אך אם ביאה במקצת לא שמה ביאה, הרי כל האיסור הוא רק בכניסה להר הבית, ועליו אין חיוב כרת אלא רק עבירה על איסור עשה בלבד של שילוח מהמחנה, ולכן יש לו להידחות משום עשה של פסח משום שיש בו כרת.

אמר ליה עולא לרב הושעיא: מטונך, ממשאך, ממה שבאת להכביד עלי, אתרץ לך, שאין להוכיח מברייתא זו לדין ביאה במקצת, כי אף אם נאמר ששמה ביאה, בכל זאת התירו למצורע שראה קרי להכניס ידיו

בערב הפסח, וכדי להקריב קרבן פסח עליו להיטהר מצרעתו, ויש לו להיכנס להר הבית ולעמוד בחלל של שער ניקנור, ולהכניס משם ידיו לעזרה בכדי שיוכל להכהן ליתן מדם האשם ומלוג השמן על בהונות ידיו ורגליו, **וראה קרי בו ביום, וטבל**, שדינו הוא להמתין עד הערב כדי להיטהר מטומאת הקרי שבו, וכל זמן שהוא "טבול יום" הרי מצד היותו בעל קרי אסור לו להיכנס להר הבית, שהוא מחנה לוייה, שהרי אמרה תורה "וישלחו מן המחנה כל צרוע וכל זב", לרבות בעל קרי, **אמרו חכמים: אף על פי שאין טבול יום אחר נכנס להר הבית**, בכל זאת, זה, שעליו להיכנס בשביל להיטהר מצרעתו, **נכנס** להר הבית לקיים בו מתן בהונות מדם האשם, כדי שיטהר מצרעתו ויוכל לאכול קרבן פסח לערב.

וטעמו של דבר: **מוטב יבוא עשה של קרבן פסח שהוא חמור, שיש בו כרת, וידחה עשה של שילוח טמאים מהר הבית, שאין בו כרת**. שהרי אין חייב כרת אלא טמא הנכנס מחומת העזרה ולפנים, שהוא מחנה שכינה, וזה אינו נכנס כי אם להר הבית, שהוא מחנה לוייה, ורק אצבעותיו נכנסות לפנים העזרה, שהוא מחנה שכינה.

ורבי יוחנן אמר טעם אחר מדוע מותר לו להיכנס להר הבית, משום שדבר תורה **אפילו איסור עשה אין בו בטבול יום הנכנס להר הבית**, כי אין דינו של טבול יום של זב [או בעל קרי] כזב עצמו, אלא הוא קל ממנו, **שנאמר: "ויעמד יהושפט בקהל יהודה וירושלם בבית ה' לפני החצר החדשה"**,

כבר נדון ככולו בפנים, מכל מקום בכל מקצת שמוסיף להכניס, הרי הוא מזיז את כולו לתוך

אמר ליה אבוי לרב יוסף: מי דמי מה שאמר עולא במצורע שראה קרי למקרה זה של ציבור זבין שנעשו טמאי מתים? הרי זבים שנעשו טמאי מתים, רק טומאה של מת, שבאה אחרונה, אישתראי משום שהותרה בציבור, אבל זיבה, שקדמה לטומאת מת, הרי מאחר וכבר היו אסורים מחמתה, לא אישתראי. מה שאין כן במצורע, שטומאת צרעתו קדמה לטומאת הקרי, שבזה יש לומר, מתוך שהטומאה הראשונה הותרה, שמתר לו להיכנס בטומאה, אף השניה לא תהיה חמורה ממנה, ולא תיאסר.

דלמא, הכי קאמר מר לדמות את דין זבים שנעשו טמאי מתים לדברי עולא, באופן הפוך, שהיו בתחילה רובין טמאי מתים, ונעשו אחר כך זבים, שבזה שייך לומר

בערב פסח לעזרה כדי שיוכל להיטהר, משום ששאני מצורע שראה קרי ביום השמיני, הואיל והותר לו מן התורה ביאה במקצת לצרעתו, כדי לטהרו ממנה, על אף שמצורע שלא בעת טהרתו אסור להיכנס למקדש, הותר לו ביאה זו אף לקירוי¹⁴ היינו לטבול יום של בעל קרי שלו.¹⁵

אמר רב יוסף: מדברי עולא, שאמר הואיל והותר לטומאת מצורע הותר לטומאת קרי, מוכח שקסבר עולא שאם יהיו רובין של ציבור זבים בפסח [שאינן טומאת זב נדחית בציבור], ונעשו הזבים טמאי מתים שדינם להקריב פסח בטומאה זו, הנדחית בציבור, יוכלו מעתה להקריב קרבן פסח על אף שהם טמאים משום זב, כי הואיל והותרו לטומאתן, שנטמאו טומאת מת, שהיא נדחית בציבור, הותרו גם כן לזיבתן.¹⁶

העזרה, והרי הוא כמוסיף בפסיעות.

עולא במה שאמר "מטונך", שמהברייתא עצמה שהקשה ממנה יש סיוע לדבריו, כי מאחר ונקטה הברייתא דווקא אופן זה שראה המצורע קרי "בו ביום", משמע שאם ראה ביום שלפניו לא יותר לו להכניס ידיו לבהונות. והיינו, משום שרק באופן שכבר חל היתר הכנסת ידיו בטומאה מחמת צרעתו שייך לומר שאם נוספה לו טומאה אחרת תותר אף היא מכח היתר טומאתו הראשונה. אבל אם כבר חלה טומאת הקרי, שמצד עצמה אין לה היתר להכניס ידיו, ורק אח"כ חל ההיתר של טומאת הצרעת, בזה אין לומר מתוך שהותרה לצרעתו הותרה לקירוי, וכפי המבואר בגמרא ביבמות שבאופן שראה קרי בלילה קודם, מודה עולא שאין אומרים הואיל ואישתרי אישתרי.

16. הקשה הקרן אורה, כיצד ניתן ללמוד מדברי עולא לדין זה? הרי עולא לא אמר אלא שהואיל

14. הקשו התוס' [בד"ה א"ל מטונך], מאחר וסובר עולא שהותרה הכניסה לעזרה משום הואיל ואישתרי אישתרי, מדוע הוצרכה הברייתא לנמק את הטעם שהותר לו להיכנס משום מוטב ויבוא עשה שיש בו כרת וידחה עשה שאין בו כרת, הרי אף ללא דין דחיה מותר בזה? ותירצו, כי מה שאמרה הברייתא דין דחיה היינו לגבי הכניסה למחנה לוי, כיון שההיתר הנאמר במצורע לא נאמר אלא לגבי העזרה, שהרי במחנה לוי מותרת הכניסה למחוסר כיפורים לכתחילה ולא נאסרה כלל, הרי שלא שייך בזה הואיל ואישתרי אישתרי, אולם לגבי הכנסת ידיו לעזרה אין צריך לדין דחיה והותר מטעם הואיל ואישתרי אישתרי.

15. בתוס' [ד"ה א"ל מטונך], פירשו את דברי

והיתירא הוא להכניס ידיו למקדש, הרי יש לומר רק להא אישתראי, רק לגבי צרעתו נאמר ההיתר, ולהא, לטומאת קרי, לא אישתראי. ולכן, מצורע שראה קרי לא יוכל להכניס ידיו לבהונות. אבל טמאי מתים שנעשו זבים, שדינם להקריב קרבן פסח הוא משום שטומאה דחוייה הוא בציבור, אם כן, מה לי חד דחויא, טומאה, מה לי שתי דחיות, טומאת מת וטומאת זיבה. ומצינו לומר שקרבן פסח, כיון שהוא דוחה טומאת מת של ציבור, ידחה גם את טומאת זיבתם.

ומדייקת הגמרא: מכלל דבריהם של אביי לג-א ורבא אתה למד, דתרוייהו סבירא להו טומאה "דחוייה" היא בצבור, ולא "הותרה" בצבור.

ועתה דנה הגמרא בדברי עולא:

לימא מפייע ליה, האם ניתן לומר שיש סיוע לדברי עולא, הסובר שביאה במקצת שמה ביאה, ממה ששינוי בביריתא בתוספתא: כל הסמיכות שהיו שם, בעבודות המקדש, קורא אני בהן "תבף לסמיכה שחיטה", שלא הפסיקו בין הסמיכה לשחיטה, הוין מזוז של אשם מצורע, שהיתה סמיכת קרבן האשם שלו נעשית בשער נקנור, שהוא שער העזרה המזרחי, וחלל השער הזה לא נתקדש

הואיל והותרו לטומאתן הראשונה שהיא טומאת מת שנדחית בציבור, הותרו גם כן לזיבתן שבאה לאחר מכן, ואין הם נאסרים מחמתה כיון שכבר הותרו בטומאה ראשונה?!

אמר ליה רב יוסף לאביי: אין, אכן רק באופן זה שקדמה טומאה לזיבה מוכח מדברי עולא שמותרים להקריב משום "הואיל ואישתרי אישתרי".

ומקשינן: ואכתו לא דמי, עדיין לא דומים דברי עולא במצורע הנעשה בעל קרי לטמאים שנעשו זבים: שהרי מצורע, היתירא הוא להכניס ידיו כדי שיתנו על הבהונות את דם האשם ואת השמן, כיון שגזרה עליו תורה להכניס ידיו, ולכן יש לומר, הואיל ואישתרי לצרעתו אישתרי גם כן לקירוי. אולם טומאה של מת שהותרה בציבור, הרי היא אינה היתר גמור, אלא רק דחוייה היא, בקושי, על ידי שהציץ מרצה עליה, ולכן יש לחלק ולומר, כי רק להא, לטומאת מת אידחאי. אבל להא, לטומאת זיבה, לא אידחאי?¹⁷

אמר ליה רבא: אדרבה, איפכא מסתברא לחלק בין מצורע שראה קרי לבין טמאי מתים שנעשו זבים, משום שמצורע, היות

אישתרי היא, שהיות ועדיין יש עליו שם טומאה מצרעתו, ואין כח בקרי שבו להיות מוסיף עליו טומאה, ולכן כיון שהותרה טומאת מצורע הרי הוא מותר להכניס ידיו, והוא הדין ברובן טמאי מתים ונעשו זבים, שאין הזיבה מוסיפה טומאה עליהם, ולכן הואיל והותר הותר.

17. הקרן אורה מבאר את דברי אביי שכוונתו

והתירה התורה למחוסר כיפורים להכניס ידיו לעזרה כדי להיטהר [ולא מצינו שאסרה תורה את הטבול יום בדין זה, אלא שהטבול יום אינו צריך להכניס ידיו לטהרתו, בזה שייך לומר כי] הותר גם כן איסור טבול יום. אבל לגבי פסח הרי מצינו במפורש שהתירה תורה טומאת מת לקיום מצוות פסח, ולא התירה לכך טומאת זיבה? ותירק, שכוונת עולא בדין הואיל ואישתרי